

актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: Мат. пост. діючого наук.-практ. семінару, 25 жовтня 2013р., м. Харків.- Вип.№5. - Х.: ТОВ "Оберіг", 2013. С. 127-135.

4. Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі / [М.В. Буроменський, О.В. Сердюк, І.М. Осика та ін.]; Харківський інститут прикладних гуманітарних досліджень, МАКонсалтинг. - К. Москаленко О.М. ФОП, 2009. - 220с.

5. Гимазетдинов Д.Р. Понятие, социальная ценность и значение уголовно-процессуальной формы // Электронный научный журнал "Вестник Удмуртского университета".- г. Ижевск.- Вып.1.-2013. [Електронний ресурс]- Режим доступа: http://vestnik.udsu.ru/2013/2013-021/vuu_13_021_24.pdf.- Загл. с экрана.

6. Лобойко Л.М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006-2011 роки). Частина 1. Загальні положення і досудове провадження: монографія.-К.: Істина, 2012.- 288с.

7. Вовпенко Н.Н., Лазарев В.Н. Правоприменительная квалификация и юридическая справедливость // Проблемы действия права в новых исторических условиях: труды академика.- М.: Академия МВД СССР, 1993. - 163 с.

8. Васильев Ф.П., Дугенев А.С. Антикоррупционные экспертизы нормативных правовых актов// Рос. Юстиция.- 2010.- №4.

9. Реалізація нового КПК України у 2013 році (моніторинговий звіт) / О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, З.М. Саїдова, М.І. Хавронюк. - К.: ФОП Москаленко О.М., 2013. - 40 с.

10. Бертель Ж.-Л. Общая теория права / Ж.-Л. Бертель. - М. : NOTA BENE, 2000.-576с.

УДК 343.542.1.053.2

К.А. Гусева
О.О. Соловей

ЖЕРТВА ДИТЯЧОЇ ПОРНОГРАФІЇ

У цій статті досліджено питання, присвячене кримінологічній характеристиці жертви дитячої порнографії. Особливої уваги приділено соціально-демографічним, особистісно-рольовим та морально-психологічним властивостям жертви даного виду злочинів.

Ключові слова: *жертва, кримінологічна характеристика, дитяча порнографія, віктимність, віктимізація.*

В данной статье исследованы вопросы, касающиеся криминологической характеристики жертвы детской порнографии. Особенное внимание уделено социально-демографическим, личностно-ролевым, морально-психологическим особенностям жертвы данного вида преступления.

Ключевые слова: *жертва, криминологическая характеристика, детская порнография, ви́ктимность, ви́ктимизация.*

This article examines issues relating to the criminological characteristics of the victims of child pornography. Particular attention is paid to the socio-demographic, personality-role-playing, moral and psychological characteristics of victims of this type of crime.

Key words: *the victim, criminological research, child pornography, victimization, victimization.*

В умовах розбудови України як правової, демократичної, соціально спрямованої держави з ринковими відносинами проблема протидії злочинності є надзвичайно актуальною. Особливе занепокоєння викликає дитяча порнографія, що становить підвищену суспільну небезпеку, адже здійснюється безпосередній шкідливий вплив на фізичний та духовний розвиток дитини. На сьогодні, за оцінками зарубіжних експертів вона за прибутком посідає у світі третє місце після торгівлі наркотиками і зброєю. Не оминула ця проблема й Україну. Так тільки за період 2002-2011 рр. було зафіксовано 141 факт дитячої порнографії. Звичайно, зазначені цифри не відображають реальних масштабів окресленої проблеми і свідчать лише про той факт, що ця категорія злочинів характеризується високим рівнем латентності і можна з упевненістю констатувати, що з кожним роком кількість дитячої порнографії зростатиме, про що свідчать її негативні тенденції.

Тому автори даної статті не могли залишити поза увагою таку важливу проблему в сучасній кримінології, як жертва дитячої порнографії. Як зазначає В. М. Кудрявцев, жоден вчинок людини не здійснюється в фізичній або соціальній ізоляції; майже кожна дія (бездіяльність) має соціальний характер, а також існує реальна чи потенційна взаємодія з іншими людьми [11, с. 125]. Як правильно зазначає Д. В. Рівман, і з цим не можна не погодитись, дослідження характеру відносин "злочинець - жертва" є необхідним практично у всіх випадках, коли вони можуть стати ключем до встановлення злочинця і мотивів злочину. Виходячи з аналізу цих відносин, нерідко можна в деталях встановити, як поводитися злочинець і його жертва, і реконструювати подію злочину та обстановку. З урахуванням відносин "злочинець - жертва" можна більш об'єктивно оцінити показання потерпілого, оскільки не виключене перекручування ним істини свідомо, з бажання допомогти злочинцеві або, навпаки, погіршити його становище [14, с. 22-33]. Отже, необхідно зупинитись на понятті "жертва", щоб мати можливість надалі прийняти відповідні рішення про забезпечення її особистої безпеки.

У тлумачному словнику української мови під дефініцією "жертва" потрібно розуміти "того, хто загинув від нещасного випадку, від руки ворога та ін." [13, с. 688]. Водночас у юридичній літературі це поняття розуміється дещо по-іншому. На сьогодні ототожнюються поняття "потерпілий" та "жертва", проте тут є деякі суттєві відмінності. Як слушно за-

значають автори навчального посібника "Кримінологічна віктимологія", особу потерпілого можна розглядати лише в тому випадку, якщо людині внаслідок суб'єктивного бажання злочинця або суб'єктивної обстановки було завдано фізичного, морального або матеріального збитку від проти-правної дії, незалежно від того, визнана вона у встановленому законом порядку потерпілою чи ні, і чи оцінює вона себе такою суб'єктивно [10, с. 37].

Взагалі, потерпілим згідно зі ст. 55 КПК України може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди [9]. Жертва, у свою чергу, може і не бути учасником процесу, тому й може не визнаватися такою процесуально. Таким чином, можна зробити висновок, що поняття жертви в кримінології є ширшим за змістом, ніж потерпілого в кримінальному процесі.

Вивчення віктимності дітей на сьогодні має пріоритетне як теоретичне, так і практичне значення для розв'язання проблемних питань щодо визначення заходів запобігання злочинам. Поведінка дитини-жертви у багатьох життєвих ситуаціях може бути приводом, поштовхом для створення обстановки, що провокує злочин. Адже серед жертв злочинів діти мають найменші можливості захисту своїх прав і, безсумнівно, володіють підвищеним ступенем віктимності. Коли суспільство не бачить підвищеної потреби дітей у захисті й не забезпечує його, майбутнє стає небезпечним. Сьогодні назріла необхідність у більш повному й об'єктивному інформуванні громадськості та й самих неповнолітніх про їхнє право на захист. Важливість її вирішення зумовлена й тим, що реалізація прав людини є чи не найголовнішою умовою фізичного і психічного благополуччя людини, її розвитку.

Як вже зазначалося, в останні роки в Україні зростає кількість злочинів, що вчиняються стосовно дітей. Порівняно з іншими жертвами злочинів найменші можливості захисту своїх прав і недоторканності мають діти, котрі, безсумнівно, є носіями підвищеної особистої віктимності. Важливим проявом підвищеної віктимності неповнолітніх є також негативний вплив дорослих на їхню психіку, який призводить до формування антисуспільної установки особи. Дитина стає жертвою негативного впливу тому, що набуває антисуспільної установки, у майбутньому, залежно від розвитку подій, реалізуючи цю установку, може стати як потерпілим, так і злочинцем [10, с. 205]. Специфічним проявом підвищеної віктимності дітей також є й те, що вони втягуються у злочинну діяльність, заняття проституцією, пияцтво та наркоманію, створення порнографії та ін.

Результати проведеного опитування працівників правоохоронних органів свідчать про те, що у 58,8 % випадків злочини, пов'язані із дитячою порнографією, вчиняються частіше до дітей жіночої статі, а 41,2 % - що діти однаково стають жертвами осіб як жіночої, так і чоловічої статі.

Це підтверджується і зарубіжними дослідниками, які вважають, що жертвами даного виду злочинів найчастіше є особи жіночої статі – 88,0 %. Особи чоловічої статі в загальній масі потерпілих становили 12,0 %. За іншими даними, наприклад гарячої лінії "Дружній Рунет", у 53,0 % проаналізованих зображень з дитячою порнографією фігурують хлопчики [4, с. 15].

За віковою характеристикою переважають особи віком від 10 до 14 років (46,1 %) та від 7 до 10 років (26,5 %). Особи віком від 14 до 16 років становлять 24,0 % та від 16 до 18 років – 3,4 %. Тобто ці дослідження свідчать, що особами, які мають підвищений рівень віктимності, здебільшого є діти від 7 до 16 років, вони становлять 72,6 % загальної кількості дітей. Це пояснюється тим, що потерпілі від цих злочинів у силу своїх вікових та фізичних особливостей не мають достатнього життєвого досвіду, не здатні усвідомлювати характер та соціальну значущість як своєї поведінки, так і інших осіб; при цьому вони легко розширюють коло спілкування, намагаються демонструвати дорослість, самостійність, незалежність від батьків, і особливо легко йдуть на контакти з тими особами, які цю самостійність у них визнають. Особливо це стосується спілкування за допомогою різноманітних соціальних мереж, зокрема в мережі Інтернет ("Однокласники.ru", "Вконтакте" та ін.).

На сьогодні Інтернет-технології радикально змінили соціальне та міжлюдське спілкування. Користуючись мережею Інтернет, діти через свої психобіологічні особливості пізнають те, що можна миттєво отримувати задоволення переглядаючи певну інформацію або спілкуючись у мережі. Крім того, водночас існує інша сучасна проблема в культурі західних країн – це гіперсексуалізація дітей, яка здебільшого здійснюється через мережу. Саме це є наслідком сексуальних змін, які сталися внаслідок постіндустріалізації в сучасному суспільстві, що акцентує увагу на споживанні моральних і релігійних цінностей, які заміщуються матеріальними. Таким чином, через нерозвиненість та нерозуміння діти, не досягнувши повної статевої зрілості, беруть участь у статевих діях дорослого населення. Саме ці дії викликають цікавість, сексуальне стимулювання та активну статеву поведінку. Отже, діти постають як сексуальні об'єкти окремих дорослих осіб. Причинами цього є: домінування матеріальних цінностей; ерозія моральних установок; збільшення кількості неблагополучних сімей; культура самозакоханості; зникнення періоду статевого очікування.

Як зазначає Geraghty M., сучасні діти намагаються вдягатися і поводитись "сексуально". Вони використовують сексуальність для того, щоб привертати увагу, добиватися прив'язаності, любові та відчуття безпеки. Вони відчувають тиск з боку однолітків – більш сексуальний спосіб спілкування між собою. Засоби масової інформації експлуатують цю нову тенденцію і зміцнюють її: дітей більше починає оточувати сексуальність, а сексуалізована поведінка стає нормою або прикладом для наслідування.

Саме це явище називається гіперсексуалізацією дитини, тобто діти поводять себе сексуально, не досягнувши емоційного та інтелектуального розвитку, і не маючи здатності обґрунтовано обмірковувати свої дії. Саме тому діти нині набагато легше піддаються впливу так званих сексуальних "хижаків-педофілів". Вони хочуть отримувати увагу та милування миттєво, а педофіли обіцяють їм саме це. Вони можуть використовувати можливості мережі Інтернет для того, щоб залучатися до сексуальних дій (роздягання перед web-камерою) [2].

Це підтверджено й результатами дослідження. Так, на запитання "Чому найчастіше вчиняються злочини, пов'язані з дитячою порнографією?" працівники правоохоронних органів відповіли так: 27,1 % - діти мають певні фізіологічні особливості й не усвідомлюють всієї небезпеки маніпуляцій з ними; 42,4 % - діти є більш довірливими та нерішучими, ніж дорослі особи; 28,8 % - діти необізнані в тих чи інших сферах (зокрема, сексуальній). На запитання "Які риси характеру притаманні дітям, які стали жертвами даного виду злочинів?" правоохоронці зазначили: довірливість - 44,9 %, аморальність - 27,5 %, легковажність - 20,3 %, агресивність - 3,0 %.

Рівень освіти дітей визначається такими показниками: 41,4 % становили учні загальноосвітніх шкіл, учні професійно-технічних училищ - 12,0 %, навчались у технікумі чи інституті - 15,5 % жертв, працювали - 11,5 %, ніде не навчались і не працювали - 19,6 %.

На час вчинення проти них злочину проживали з обома батьками - 73,0 % дітей, проживали з однією матір'ю або батьком - 18,3 %, були сиротами - 8,7 % дітей.

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що найбільш вразливу групу становили особи, знайомство з якими відбулося на вулиці - 54,5 %, що свідчить про поширеність бездоглядності та безпритульності.

Головною причиною примусового сирітства є алкоголізм. Збільшується кількість випадків жорстокого поводження з дітьми в сім'ї. Діти потрапляють під опіку держави зазвичай уже з порушеннями психіки й інтелектуально запущеними. Важкі враження і відсутність позитивних прикладів призводять до уповільненого емоційного та інтелектуального розвитку. У дітей-сиріт загальні підліткові проблеми поєднуються з відсутністю підтримки з боку рідних та близьких. Сьогодні невизначеність і нестабільність життєвих умов у нашій країні особливо болюче відбилися на долях соціально незахищених груп населення, до яких належать і діти-сироти.

Також значну частину жертв становили діти, знайомство з якими відбулося через мережу Інтернет (28,8 %). У силу своїх вікових та фізичних особливостей вони не усвідомлюють, що у процесі спілкування через дану мережу (наприклад, ICQ, різноманітні соціальні мережі "Одноклас-

ники.ru", "Вконтакте") можуть натрапити на осіб, які спочатку увійдуть у їхню довіру, а потім зможуть маніпулювати ними у подальшому. Водночас у 12,2 % випадків злочини вчинялись стосовно дітей дружини від іншого шлюбу, і відповідно, 1,5 % до дітей друзів та інших знайомих. У 3 % випадків даний вид злочину вчинявся стосовно власних дітей. Так, за даними Мініюсту США за 2006 рік, найчастіше насильником виступає близька для дитини людина: 38,0 % – батьки, 36,0 % – інші родичі чи друзі сім'ї [4, с. 9].

Віктимність неповнолітніх жертв сексуального насильства, до якого ми умовно відносимо й дитячу порнографію, проявляється у нездатності своєчасно та правильно оцінити передкримінальну ситуацію, спрогнозувати її розвиток чи напрацювати та реалізувати ефективні стратегії поведінки у ході взаємодії зі злочинцем і визначається взаємозв'язком вікового, особистісного, дізонтонетичного та психопатологічного факторів. "Комплекс віктимності" психічно здорових дітей полягає у поєднанні нездатності розуміти характер і/чи значення сексуальних дій (у результаті несформованості у них базових психологічних структур етапу психосексуальних орієнтацій) з віковими психологічними особливостями (сугестивність – вплив на свідомість, підкора, довірливість, некритичність тощо) [6, с. 525; 7, с. 332; 12, с. 305].

У підлітковому віці віктимність зумовлена пубертатними психологічними утвореннями (реакція емансипації, групування з однолітками, імітації тощо) на фоні становлення лібідо при недостатньому розумінні значення сексуальних маніпуляцій.

Отже, можна зробити висновок, що *ключовими моментами у процесі віктимізації* є: а) спровоковане або ініційоване розголошення дитиною у мережі власної персональної інформації; б) активне онлайн-спілкування з незнайомими людьми, особливо у дорослих соціальних мережах.

Доречно з цього приводу навести статистику реєстраційних даних користувачів соціальної мережі "Вконтакте" – 16,7 % користувачів мають до 18 років [5]. Проте реальна частка неповнолітніх користувачів цієї мережі може бути більшою, тому що діти можуть підвищити свій вік при реєстрації в дорослій соціальній мережі.

Науковці виділяють три *типи віктимної поведінки*, зокрема: 1) пасивно-підкорюючий, 2) псевдопровокуючий та 3) нестійкий. Варто зазначити, що тип віктимної поведінки залежить від характеристики ситуацій ("конфліктно-стресова", "безконфліктна" чи "змішана"), особистісних та вікових особливостей (здатність розуміти характер і значення сексуальних дій), а також психічних розладів. Залежно від віку, біологічних та індивідуально-психологічних особливостей неповнолітніх, характеру кримінальних дій навіть одноразове сексуальне насильство може стати специфічною психологічною травмою та негативно впливати на психічне здоров'я

жертви, призводячи до виникнення у них гострих реакцій на стрес, пост-травматичних стресових розладів, розладів адаптації, навіть може призвести до декомпенсації [7, с. 333]. Феномен перетворення сексуального насильства на специфічну психологічну травму та структурно-динамічні особливості психічних розладів, що розвиваються у неповнолітніх, залежить від багатьох факторів, зокрема: характеристики сексуального посягання, індивідуально-психологічні особливості жертви, наявність патологічного "грунту", типології кримінальних ситуацій тощо. При позасімейному насильстві у більшості випадків йдеться про одноразовий епізод у ситуації "конфліктно-стресової" чи "змішаної" взаємодії, котрі мають для жертв сексуального насильства яскраво виражений психотравмуючий ефект.

Показовими є дані опитування працівників правоохоронних органів, де кожен другий зазначив, що злочини, пов'язані із дитячою порнографією, найчастіше зумовлюються й тим, що діти мають легковажну поведінку - 54,2 %. Кожен третій зауважив, що діти мали провокуючу поведінку - 23,7 %. Кожен четвертий, що діти поводитися пасивно (нейтрально) - 15,3 %. Кожен десятий вказав, що діти мали протиправну поведінку - 5,1 %. У результаті такої негативної поведінки дитина може стати жертвою, зокрема в мережі Інтернет, оскільки злочинці використовують різноманітні тактики розбещення дітей, при цьому одночасно спілкуючись з десятками неповнолітніх, які знаходяться на різних стадіях психологічної обробки [1].

Нерідко злочинці використовують найбільш психічно травмуючі підходи. Наведемо, як приклад, один із таких сценаріїв. Спочатку злочинець обирає вразливу дитину із неблагополучної родини чи таку дитину, яка переживає складний період свого розвитку (непорозуміння з батьками, проблеми у школі та ін.). Наприклад, важливим індикатором для злочинця є прояв дитиною при спілкуванні в чаті суїцидальних схильностей або скарги дитини на соціальну ізоляцію. Злочинець входить до дитини у довіру, збирає про неї/нього інформацію, виявляє ступінь ризику, пов'язаного із контактом. Наприклад, особа входить в довіру дитини використовуючи метод "відзеркалення", який полягає у повторенні уподобань дитини у всьому, починаючи з музики і закінчуючи певними кулінарними вподобаннями. Тим самим доводить свою схожість, а тому і легкість в її спілкуванні їй забезпечена. Хитрощами насильник встановлює із жертвою довірливі стосунки. Для цього застосовується метод так званого "співчуття", що ґрунтується на вислуховуванні проблем підлітка, що можуть базуватись на суворості виховання батьками, недостатності уваги від них або ж у цілому, а також певними психологічними труднощами при становленні підлітка у "дорослому світі" - таким чином, отримуючи психологічну підтримку від сторонньої, нібито "неупередженої особи" (не з числа батьків чи родичів) і тоді вже неповнолітній не може віднести цю

особу до таких, що можуть завдати шкоду. При цьому потрібно відмітити, що найчастіше діти знають, що спілкуються із дорослою людиною [3, с. 53].

Існує ще методика "підробного віку", що полягає у створенні сторінки-анкети у соціальній мережі чи форумі або чаті, з використанням зловмисником чужих фотографій підлітків (як хлопчиків, так і дівчат) віком 14-17 років (найчастіше саме цей вік дозволяє охопити широкий діапазон однолітків для початку спілкування) із заповненням анкети відповідно по інтересам, особливо якщо це тематичний форум чи чат, що дозволить більш швидко налагодити контакт між зловмисником та неповнолітнім, що не підозрює обману – в цьому випадку правду дізнаються лише після зустрічі. Також інколи ці особи поєднують елементи цих методів для більш прискореного результату.

Після того, як зловмисник входить в довіру до неповнолітнього і продовжує спілкування він збирає про дитину інформацію, про родину, друзів дитини, її навчання, відпочинок тощо, яку з легкістю і отримує, оскільки неповнолітній, скоріш за все буде розцінювати зловмисника як друга, а не ворога [8, с. 161-162].

На другому етапі починається сексуалізація дитини. Йому/їй демонструють порнографічні зображення за участю дорослих і дітей. Важливо відмітити, що на даних зображеннях, діти, як правило, посміхаються. Саме цим послаблюється довіра дитини до сексуальних стосунків з дорослими особами, такі зображення також можуть посприяти зацікавленості. Варто відзначити, що в цей же час підліток може ізольоватися від навколишнього світу, в тому числі батьків та друзів, оскільки буде мати достатньо уваги зі сторони зловмисника. Тому, саме на цьому етапі важливо батькам звернути увагу на поведінку дитини, оскільки якщо навіть вони будуть вважати, що дитина, наприклад, стала гірше навчатися із-за того, що проводить багато часу за комп'ютером і заборонить дитині ним користуватися, то це ще не означає, що дитина опиняється поза зоною ризику. Адже за цей час можна було встановити і інші способи комунікації, як наприклад за допомогою мобільного телефону. Отже, на даному етапі важливо не обмежити дитину у спілкуванні, а навпаки – приділити більше уваги і спробувати ненав'язливо з'ясувати про нове знайомство підлітка, оскільки при переході в наступну стадію буде важче випередити небезпеку, котра буде загрожувати дитині.

На третьому етапі злочинець отримує відверті фотографії дитини, стимулюючи її сфотографувати себе обіцянками винагороди чи шантажуючи відмовою від спілкування.

Найнебезпечнішим є четвертий етап, коли злочинець, озброюючись відвертими зображеннями дитини, починає шантажувати жертву погрозою публікації зображень та закликає її до зустрічі "в реалі". При цьому

приблизно у половини випадків діти знають, що така зустріч закінчиться вступом із дорослою людиною у статеві стосунки [3, с. 53].

Далі, якщо дитина погоджується на зустріч, то за цим, як правило, відбувається справжнє звалтування з відеофіксацією статевого акту (п'ятий етап). Злочинець виготовляє порцію нового контенту, а також отримує ще більший компромат на дитину.

За допомогою нового компромату злочинець примушує звалтовану дитину втягувати у злочинний контакт своїх однолітків. У дитини виникає стійкий комплекс вини за співучасть, котрий злочинець активно експлуатує.

Отже, використавши свою жертву, злочинці можуть перейти до шостого етапу. Вони починають торгувати дитиною, передавати її персональні дані іншим особам чи виставляти їх на обмін. Жорсткість психічної обробки часто супроводжується мовчанням жертв. Латентність подібних злочинів може наблизитися до 100,0 %.

Необхідно зазначити, що публікація отриманих злочинцями зображень практично неминуча, оскільки, як зазначалося, рано чи пізно він пустить свій авторський контент на обмін чи продаж, а це, у свою чергу, свідчить про те, що діти-жертви (та їхні близькі) ризикують побачити ці матеріали.

Неготовність системи дізнання та судочинства обережно працювати з дітьми – жертвами звалтування також не сприяє покращенню розкриття даного виду злочинів. Часто батьки, знаючи про факт звалтування, не звертаються із заявами у правоохоронні органи, тому що не хочуть розголосу та додаткового травмування дитини в процесі дізнання та судочинства. Це свідчить про недосконалість чинного КПК України. Тому допит повинен здійснюватися у присутності досвідчених психологів або педагогічних працівників.

Виходячи з вищевикладеного, ми можемо зробити певні кроки щодо запобігання та недопущення в майбутньому подібних випадків не шляхом всебічного контролю підлітків, а наданням допомоги у його власних проблемах та вирішенні проблем сімейних, приділяючи достатню увагу, в той же час залишаючи вибір та час на розвиток і самореалізацію особи. Слід зазначити, що відносини між неповнолітнім і батьками у сім'ї мають базуватися на повній довірі один до одного і цим самим можна уникнути складних ситуацій.

Використана література:

1. Davidson, Julia. Plenary report "European Online Grooming Project (Safer Internet Forum 2010)", 21–22 October 2010, Luxembourg.
2. Geraghty M. Technical Aspects of the Investigation / M. Geraghty // Computer Facilitated Crimes Against Children (15 April 2008), Kiev. P.1-15.

3. Quayle, T et al. Child pornography and sexual exploitation of children online. – Bangkok, Thailand : ECPAT, 2008. – P. 53.
4. Беспалов Е. И. Детская порнография: индустрия насилия / Беспалов Е. И. – М. : Фонд "Дружественный Рунет", 2010.
5. Блохин А. ВКонтакте.Ru. Статистика по социальной сети [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ablohin.ru.357>.
6. Детская психиатрия : [учебник] / под ред. Э. Г. Эйдемиллера. – СПб. : Питер, 2005.
7. Иовчук Н. М. Детская социальная психиатрия для непсихиатров / Иовчук Н. М., Северный А. А., Морозова Н. Б. – СПб. : Питер, 2008.
8. Кальченко Л. В. Проблеми захисту неповнолітніх осіб від спроб сексуального насильства та експлуатації з використанням всевітньої мережі загального доступу Інтернет / Л. В. Кальченко // Актуальні проблеми кримінологічної політики в Україні [Текст] : матеріали міжвуз. наук.-теорет. конф. (Київ, 25 квіт. 2012 р.).-К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012.
9. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651a-17>
10. Кримінологічна віктимологія: [навч. посібник] / [Моїсєєв Є. М., Джужа О. М., Василевич В. В. та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Джужі. – К. : Атіка, 2006.
11. Кудрявцев В. Н. Генезис преступления. Опыт криминологического моделирования: [учеб. пособие] / Кудрявцев В. Н. – М. : Издат. дом "Форум", ИНФРА, 1998.
12. Налчаджян А. Агрессивность человека / Налчаджян А. – СПб. : Питер, 2007.
13. Новий тлумачний словник української мови : у 3-х т. – К. : Аконті, 2006. – Т. II.
14. Ривман Д. В. Виктимологические аспекты общей профилактики преступлений / Д. В. Ривман // Уголовно-правовые и криминологические меры предупреждения преступлений. – Омск, 1996.

УДК 343.121.4-056.26(477)

Є.Ю. Соболев

■ **ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ
ТА СВОБОД ІНВАЛІДІВ ЗА МАТЕРІАЛАМИ
ЄДИНОГО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ**
■ **СУДОВИХ РІШЕНЬ УКРАЇНИ**

У статті проаналізовано нормативно-правове забезпечення права на судовий захист інвалідів. Проаналізовано погляди науковців на прогалини у чинному законодавстві. Визначено риси, які притаманні судовому захисту.

Ключові слова: *інвалід, громадянин, судовий захист, принципи, засади, нормативно-правові акти.*

В статье проанализированы нормативно-правовое обеспечение права на судебную защиту инвалидов. Проанализированы взгляды ученых на пробелы